

Colloquium

Armoede en Sociale Uitsluiting

Jaarboek 2021

1/12/2021

Welkom

Filip Lardon, vicerector Universiteit Antwerpen

ARMOEDE EN SOCIALE UITSLUITING

JAARBOEK 2021

REDACTIE DOOR

JILL COENE, TUUR GHYS, BERNARD HUBEAU,
SARAH MARCHAL, PETER RAEYMAECKERS,
ROY REMMEN, WOUTER VANDENHOLE

Armoede en Sociale Uitsluiting Jaarboek 2021

Jill Coene, USAB

Armoede en Sociale Uitsluiting, Jaarboek 2021

- CRESC - Centre for Research on Environmental and Social Change
- Overheid en Recht
- Recht en Ontwikkeling
- Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck
- ELIZA - Eerstelijns en Interdisciplinaire Zorg Antwerpen

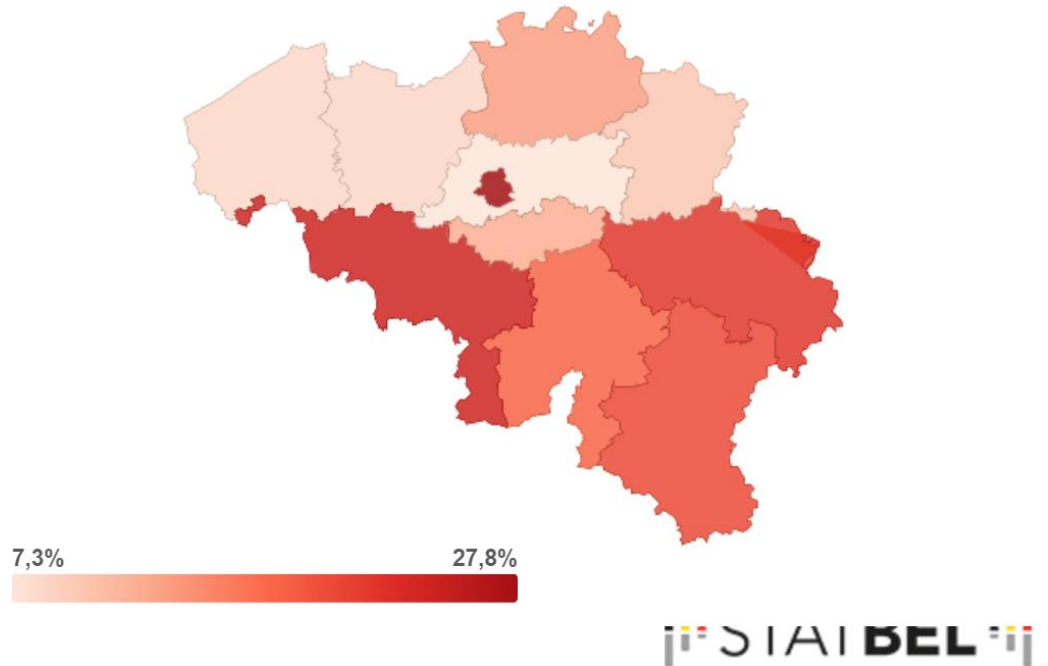
30 jaar armoedecijfers

Jill Coene

Armoederisico 2020

Armoederisico's in België

Statbel

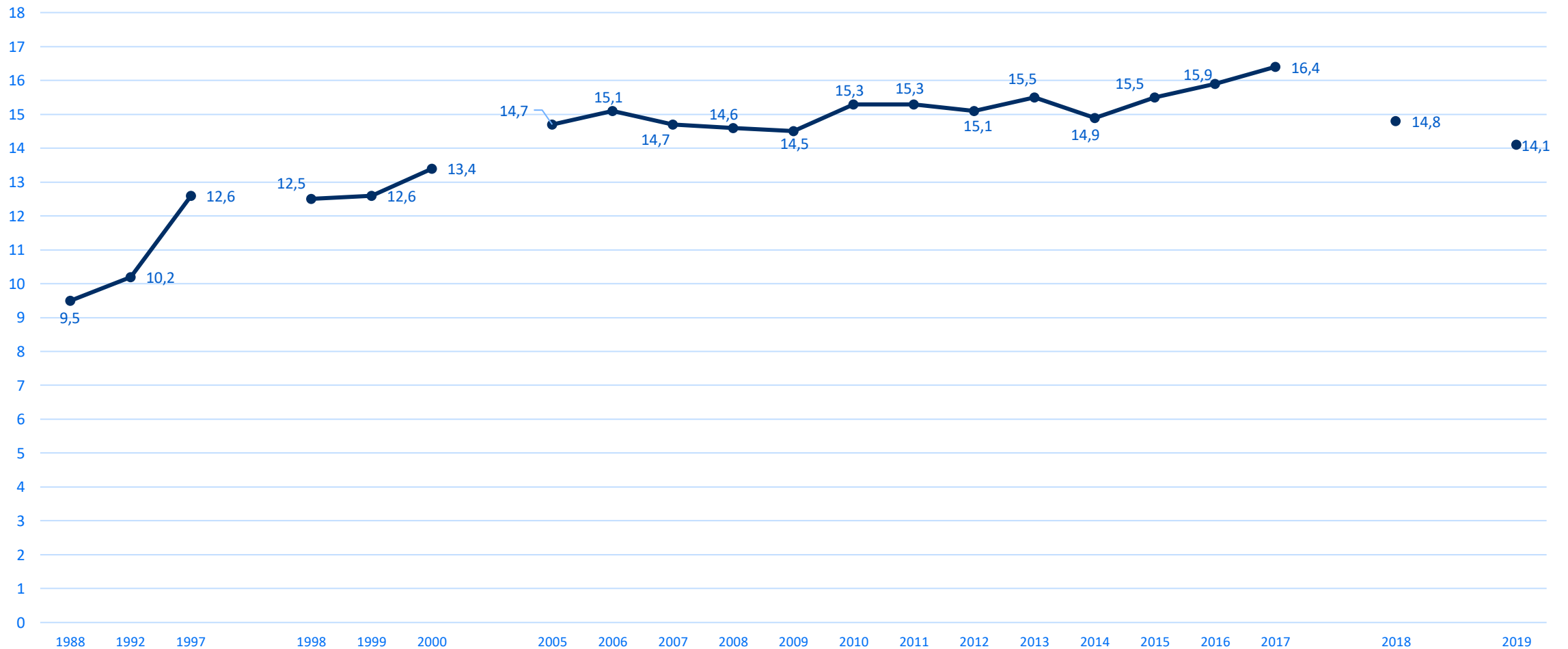
België: 14,1%

- Vlaams gewest: 9,3%
- Brussels HG: 27,8%
- Waals gewest: 18,2%

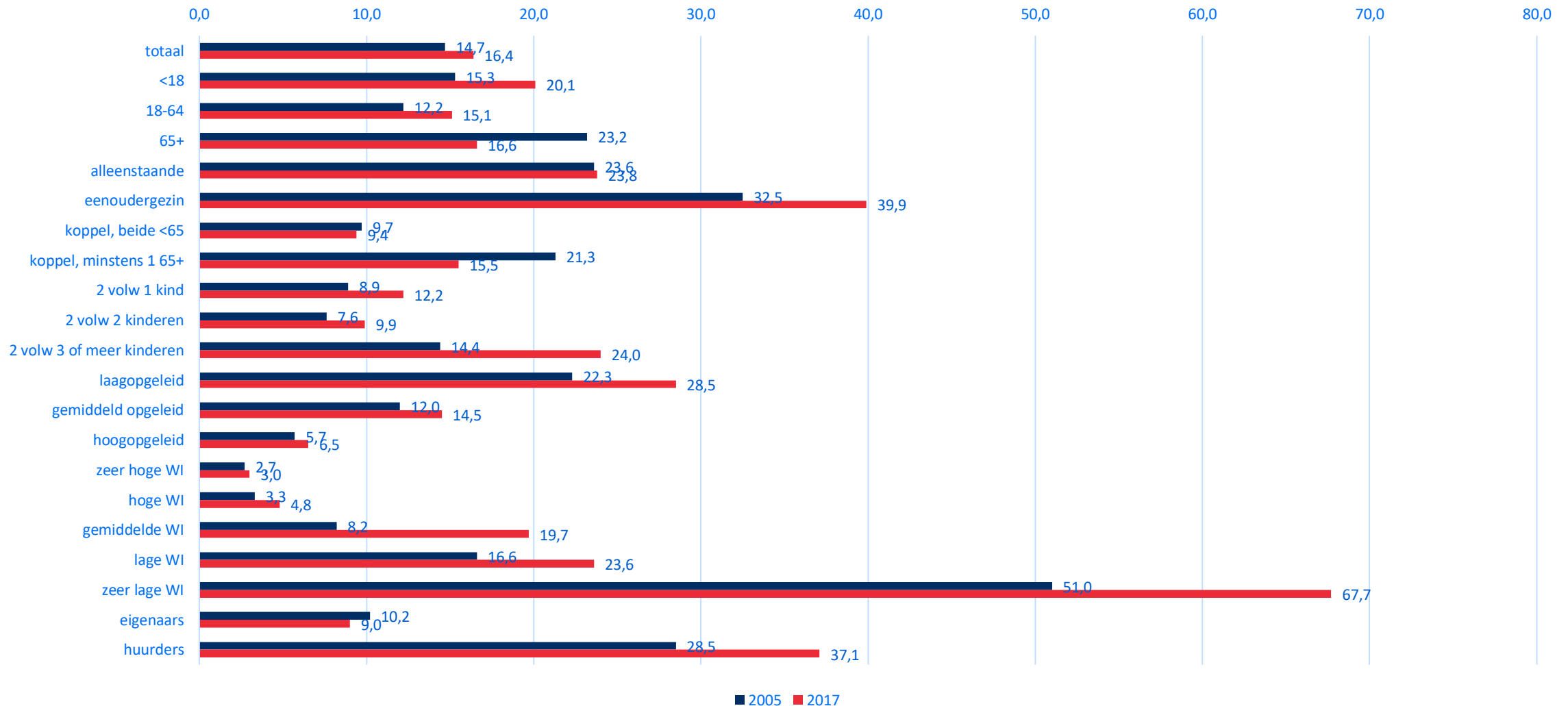
Armoederisicogrens

- Alleenstaande: € 1.284
- Koppel: € 1.925
- Koppel, 2 kinderen: € 2.696

Armoederisico inkomensjaren 1988-2019

Armoederisico inkomensjaar 2005-2017

■ 2005 ■ 2017

Waarom teleurstellende stabiliteit?

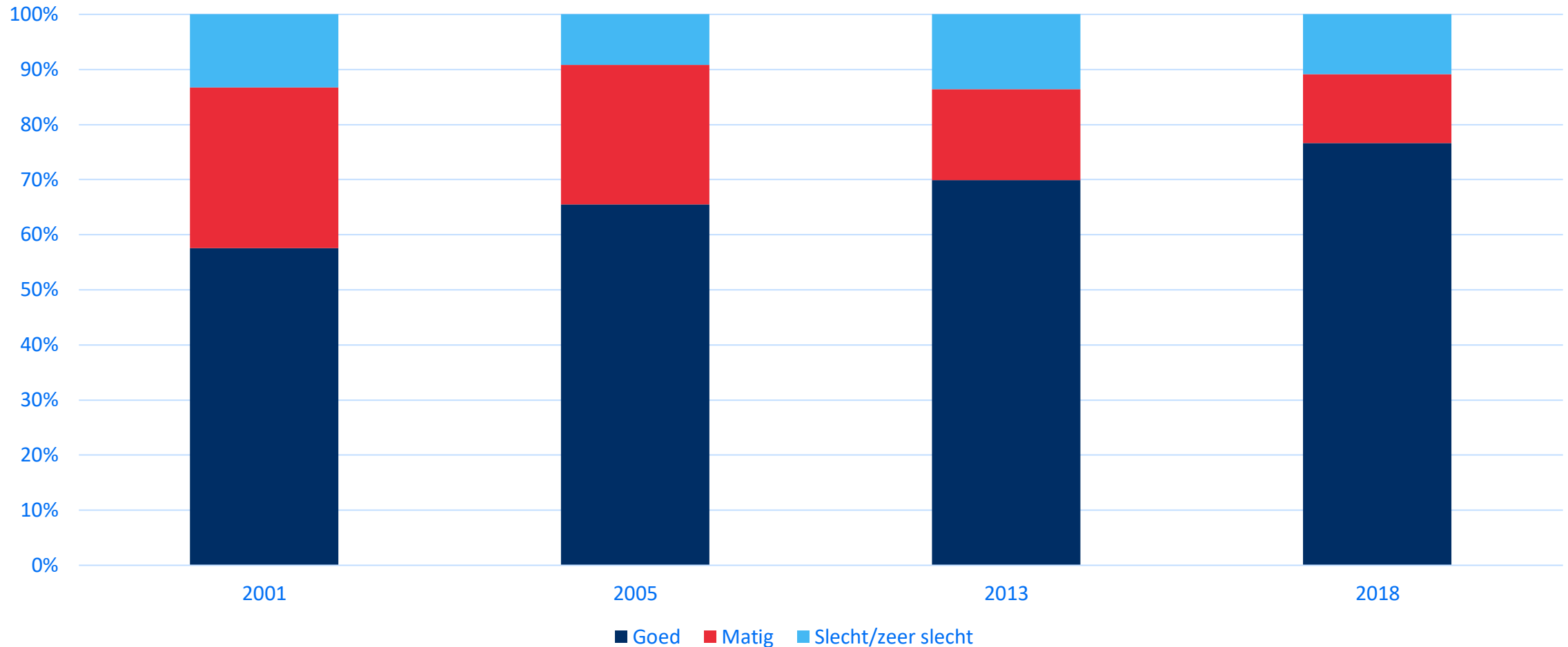
- Toename eenoudergezinnen
- Groei tewerkstelling niet naar gezinnen waar niemand werkt
- Voor meer werkarme huishoudens: werkloosheidsuitkering rond het minimum
- Versnipperd beleid, gebrek aan coördinatie en afstemming
- Beleidsparticipatie mensen in armoede?
- Flankerende maatregelen vs. structureel beleid

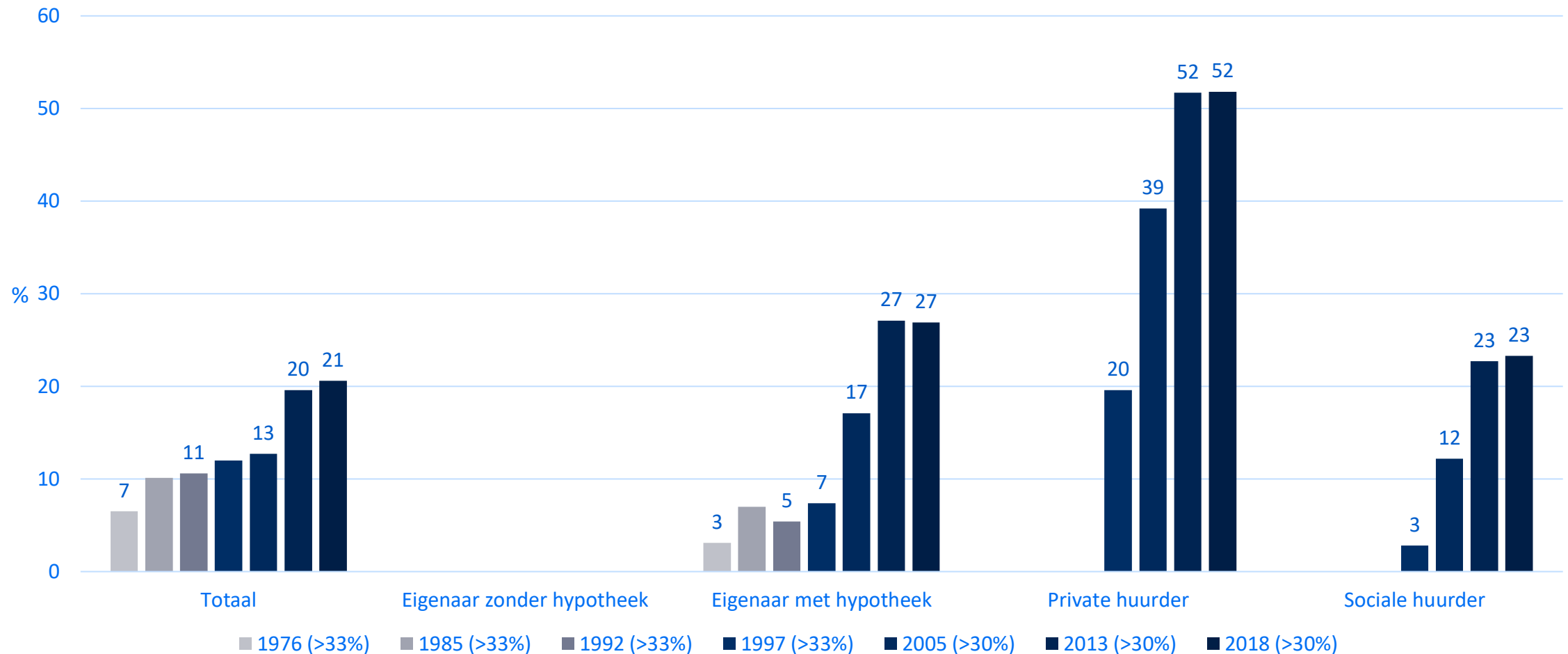
Enkele bevindingen uit de Vlaamse woonmonitor

Sien Winters

Fysieke staat woningen, 2001-2018

Huishoudens met woonquote >30/33%, 1976-2018

Woonnood

Aandeel huishoudens met betaalbaarheidsprobleem of in woning in slechte of zeer slechte fysieke staat (2013 en 2018)

- Totaal: 30%
- Eigenaars: 20%
- Private huurders: 60%

Biedt het Vlaams onderwijs gelijke kansen?

Ides Nicaise, Emilie Frank &
Sebastiano Cincinnato

Gelijke Onderwijskansendecreet 2002

- Recht op inschrijving
- LOP's
- Ondersteuning o.b.v. indicatorleerlingen

Biedt het Vlaams onderwijs gelijke kansen?

- Significante verbetering onderwijspositie jongeren met migratieachtergrond
- Minder spectaculaire evolutie autochtone kansarme jongeren
- GOK-beleid werkt, maar effect beneden verwachtingen
- Inspanningen voor kansarme autochtone jongeren opdrijven

Toegang tot recht en rechtshulp?

Steven Gibens, Bernard Hubeau & Els Vandensande

Toegang tot rechtshulp

- Rechtshulp onvoldoende afgestemd op noden mensen in armoede
- Juridische tweedelijnsbijstand: grote non-take-up
  - Partnerships tussen sociale organisaties en advocatuur
- Juridische eerstelijnsbijstand bereikt onvoldoende mensen in armoede
  - Juridische eerstelijnsbijstand inloopcentrum
  - Laagdrempelige hulpverlening gerechtsgebouw

Structurele armoedebestrijding

Tuur Ghys & Jan Vranken

Criteria voor structurele armoedebestrijding

- Beleidsinterventies op lange(re) termijn
- Aandacht voor stigmatisering en maatschappelijk draagvlak
- Een strategische benadering van belangenbepleiting
- Bottom-up participatie van mensen in armoede
- Monitoring en onderzoek
- Beleidsevaluatie (ex ante en ex post)

Voorbeelden van structurele armoedebestrijding

- Doorbreken negatieve beeldvorming
- Waardig inkomen, verhogen minimale uitkeringen
- Inkomensversterkende maatregelen
- Automatische rechtentoekenning
- Duurzame en kwaliteitsvolle jobs
- Investeren in sociale economie
- Uitbreiden en renoveren sociaal woonpatrimonium
- Toegankelijke en betaalbare gezondheidszorg

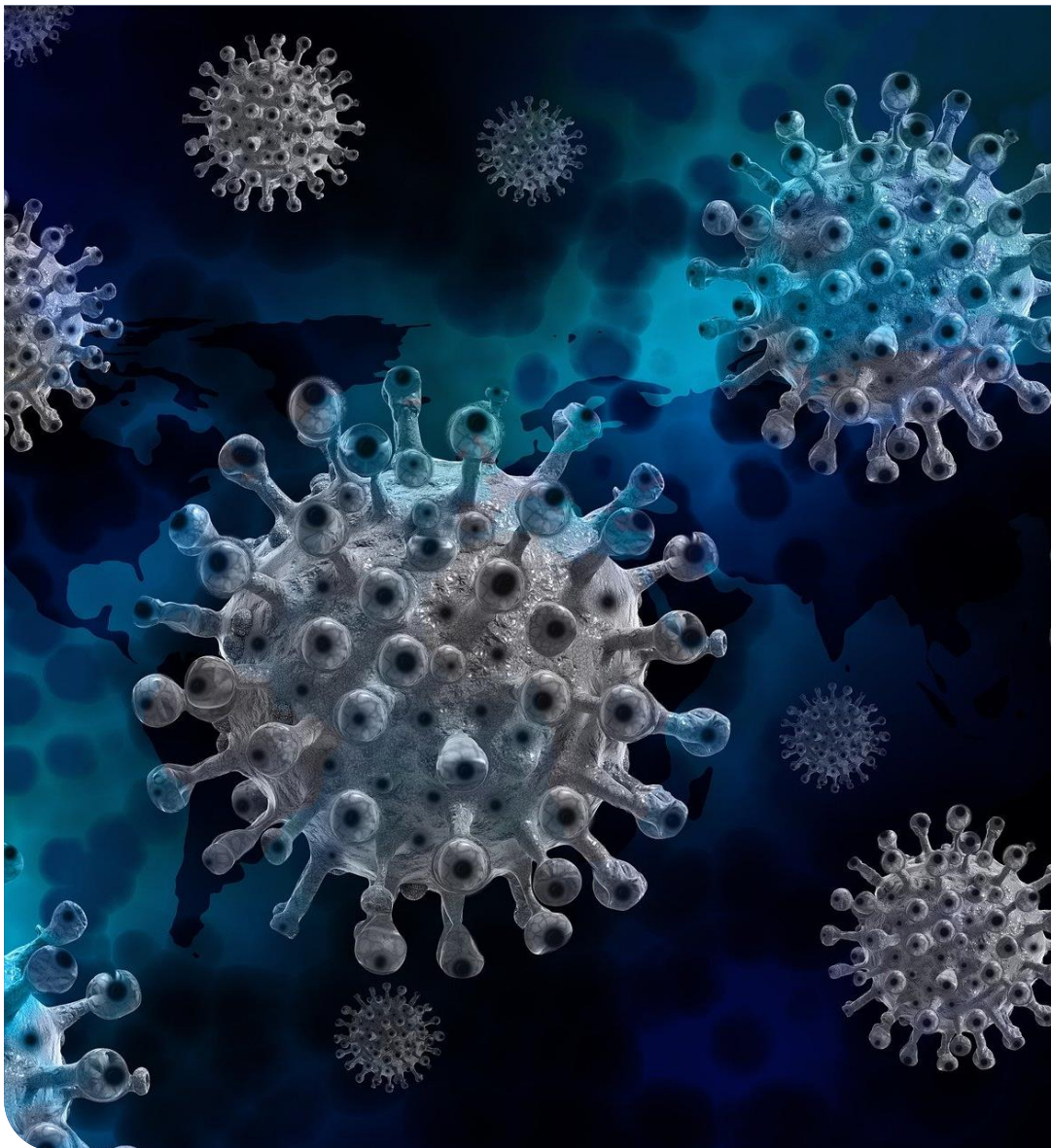
Pandemie en ongelijkheid: wat leert het verleden?

Tom De Herdt, Joachim De Weerd
& Tim Soens

Wat leert het verleden?

- Voor 1900: rijkdom en macht geen absolute bescherming
- Armoede en kwetsbaarheid voor epidemische ziektes hand in hand
  - Ondervoeding, ontbering, ongezonde leefomstandigheden
  - Oorlog
  - Beleid
  - Onderliggende structurele ongelijkheden levensverwachting en mortaliteit
- Impact inkomensongelijkheid?

Bestaande ongelijkheden vergroot

Enkele opvallende vaststellingen
uit het Jaarboek

Ongelijk besmettings-, morbiditeits-, en mortaliteitsrisico

- Besmettingsrisico
  - Werkomstandigheden, pendel
  - Woonomstandigheden
- Ernstige ziekte
  - Leeftijd
  - Geslacht
  - Onderliggende aandoeningen => link SES
- Sterfterisico
  - Geen oversterfte < 65 jaar
  - Oversterfte woonzorgcentra
  - Oversterfte > 65 jaar: hoger bij lage inkomens

Ongelijke sociale gevolgen

- Ongelijke draagkracht voor lockdowns
- Thuiswerk en thuisonderwijs?
- Digitalisering
- Leervertraging onderwijs
- Kwetsbare groepen: daklozen, mensen zonder papieren, asielzoekers
- Mentaal welzijn, sociale contacten

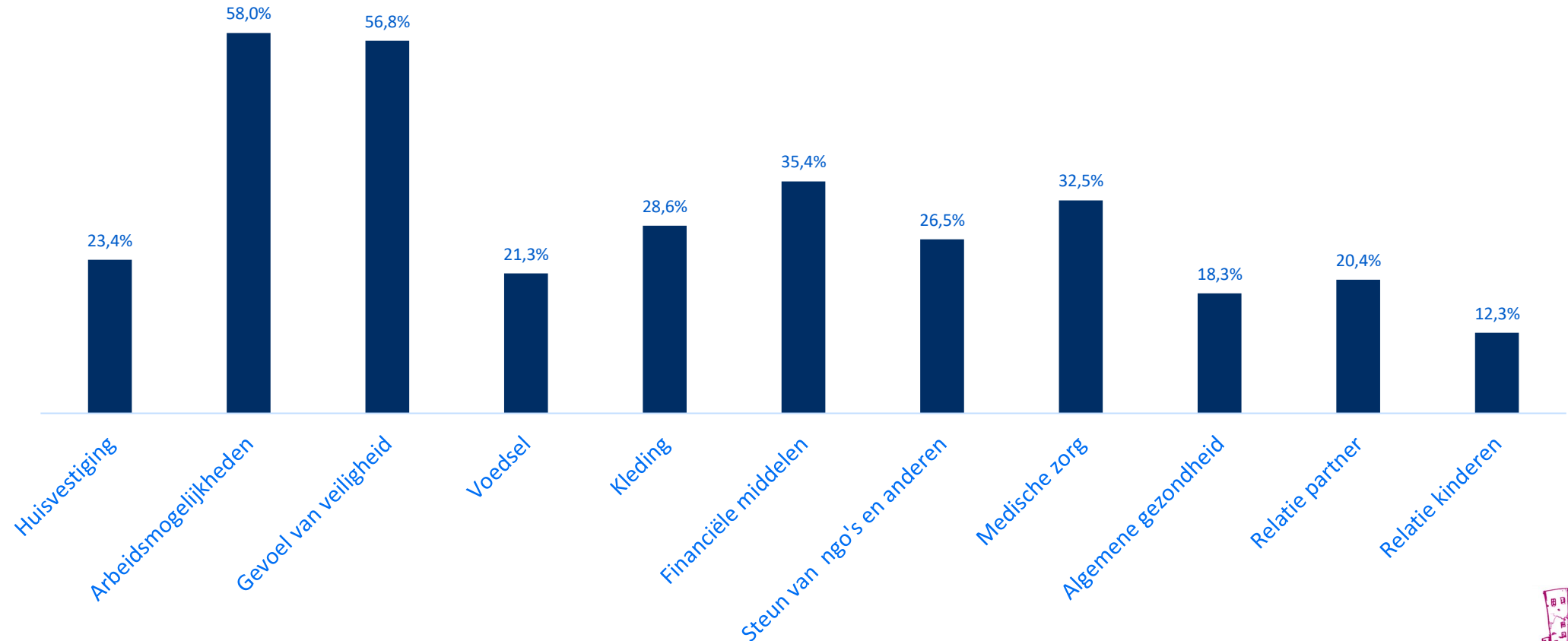

Vluchtelingen extra kwetsbaar

Eva Spiritus-Beerden, An Verelst,
Tosca Lasuy, Nina Langer-Primdahl,
Morten Skovdal & Ilse Derluyn

Vluchtelingen extra kwetsbaar

Verslechtering dagelijkse levensomstandigheden

Ongelijke toegang tot voeding?

Britt Dehertogh, Jusra Baki, Hilde Maelstaf, Billie Vinck, Axelle Beuselinck & Eline Baete

Toegang tot voeding

- Voedselzekerheid $\neq$ voedselrechtvaardigheid
- Sociale ongelijkheid in voeding en gezondheid
- Voedingspatronen zijn geen vrije keuze

Voedselonrechtvaardigheid tijdens pandemie

- Prijsstijging verse producten, inkomensverlies, tijdelijk sluiten voedselprogramma's, wegvallen schoolmaaltijden, bereikbaarheid goedkopere winkels
- 10,3% Belgen niet in staat dagelijks gezonde en gebalanceerde voeding te nuttigen
- Antwerpse context
  - 19% soc. organisaties rapporteert minder toegang tot voeding
  - 44% soc. organisaties rapporteert minder toegang tot kwaliteitsvolle voeding

Ongelijke vaccinatie?

Laura Willen & Heidi Theeten

Risicofactoren lagere vaccinatiegraad

- Niet door Kind en Gezin gevaccineerd zijn
- Niet of deeltijds werkende moeder
- Niet-EU herkomst van de moeder
- Alleenstaande ouder of nieuw samengesteld gezin
- Laag gezinsinkomen
- Wonen in een grootstad
- Niet naar kinderopvang gaan
- Schoolachterstand

Ongelijke coronavaccinatie?

- Grote coronastudie: lagere vaccinatiebereidheid naargelang moeilijker financiële situatie
  - Goede financiële situatie: 92,6%
  - Moeilijke financiële situatie: 69,9%
- Zomer 2021: lagere vaccinatiegraad in arme en grootstedelijke gemeentes

Globale ongelijkheden

Tom De Herdt, Joachim De Weerd
& Tim Soens

Arme landen minder covid-doden

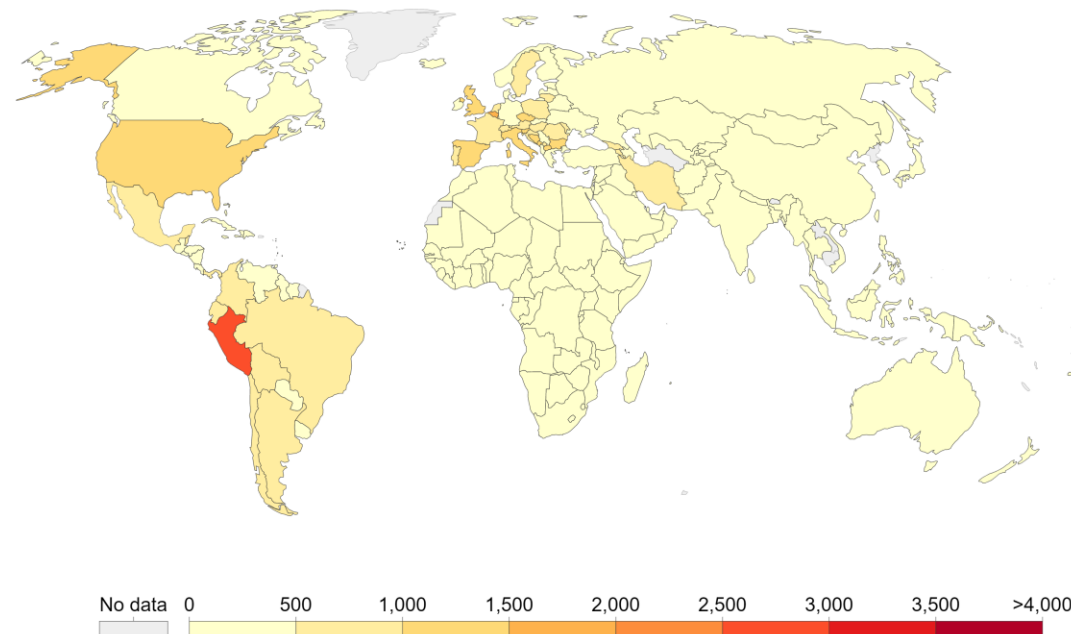
- Covid-19 mortaliteit 2020

Rijkste landen gemiddeld 705 doden per miljoen inwoners ⇔ 15 in de armste landen

Cumulative confirmed COVID-19 deaths per million people

Due to limited testing and challenges in the attribution of the cause of death, confirmed deaths can be lower than the true number of deaths.

Our World
in Data

Indirecte effecten arme landen groter

- Slachtoffers uitgestelde zorg/moeilijkere toegang tot medische hulp
- Slachtoffers sociaaleconomische impact
- Vaccinnationalisme

To build back better

Lessen uit dit Jaarboek

Lessen uit de crisis

- Relancebeleid met strategie tegen ongelijkheden ('to leave no one behind')
- Zo divers mogelijke belangen meenemen in beslissingen
- Wegwerken gezondheidskloof
- Strijd tegen digitale kloof opvoeren
- Erkenning van grondrecht op bescherming tegen armoede
- Plafond op ongelijkheid? Covid-19 winstbelasting?
- Globaal Fonds voor Sociale Bescherming

De impact van corona op armoede en ongelijkheid

Wim Van Lancker (KU Leuven)

Panelgesprek

- Peter Cousaert (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten)
- Heidi Degerickx & Cindy Van Geldorp (Vlaams Netwerk tegen armoede)
- Caroline Van der Hoeven (Belgisch netwerk armoedebestrijding)
- Anne Van Lancker (Decenniumdoelen)
- Frank Van den Branden (Vlaamse administratie beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin)
- Moderator: Ides Nicaise (KU Leuven)